

VSO Leerlijn Leergebiedoverstijgend

Leerlijn SEO VSO 2018

Kerdoel 1: De leerling ontwikkelt een open en flexibele houding ten opzichte van de wereld om hem heen, mede in het kader van een leven lang leren

1.1. Ervaringen delen

Kerdoel 5: De leerling leert zich redzaam en weerbaar gedragen bij de uitvoering van dagelijkse activiteiten

5.1. Opkomen voor jezelf

Kerdoel 8: De leerling leert op adequate wijze om te gaan met eigen gevoelens en wensen

8.1. Omgaan met gevoelens

8.2. Omgaan met je mogelijkheden/ beperkingen

Kerdoel 9: De leerling leert respectvol en verantwoordelijk om te gaan met anderen

9.1. Respectvol en verantwoordelijk omgaan met anderen

9.2. Omgaan met conflicten

Kerdoel 1. De leerling ontwikkelt een open en flexibele houding ten opzichte van de wereld om hem heen, mede in het kader van een leven lang leren

1.1. Ervaringen delen	1	2	3	4
Trekt met geluid, gebaar of mimiek actief aandacht als hij iets wel/niet wil (nee schudden, ja zeggen)		Wijst naar of benoemt een voorwerp dat hij een ander wil laten zien (bal)	Noemt een naam om de aandacht van de ander op iets te vestigen (Tim, kijk!)	Durft iets te vertellen in de kring/klas
	5	6	7	8
Vertelt wat hij die dag op school heeft meegemaakt	Vertelt van welke specifieke situaties hij blij, boos, verdrietig of bang wordt	Vertelt over iets dat hij heeft beleefd en hoe hij zich daarbij voelt a.d.h.v. de 4 basisemoties	Vertelt over een buitenschoolse ervaring Deelt een soortgelijke ervaring met anderen (ik ben daar ook wel eens geweest)	Legt zijn gevoel richting een ander uit Schat juist in of een ander een situatie grappig vindt of niet Vraagt een ander naar een (buiten)schoolse ervaring (hoe was het in de dierentuin?)
	9	10	11	12
Vertelt over ervaringen wat hij die week heeft gedaan (praktijkvakken, stage)	Stelt een wedervraag om ervaringen te delen (en hoe vond jij het schoolfeest?) Vertelt gedetailleerd over ervaringen	Maakt onderscheid welke inhoud hij met wie en wanneer deelt Helpt een ander om te vertellen wat er is gebeurd (stelt vragen)	Vraagt gericht naar hoe een ander zou handelen in een meegemaakte situatie (wat zou jij doen?)	

		die hij opdoet	Praat met medemensen over zijn sociale leven	
	13	14	15	16
	Deelt met een ander ervaringen met een moeilijke situatie (ik weet niet wat ik moet doen als)			

Kerdoel 5: De leerling leert zich redzaam en weerbaar gedragen bij de uitvoering van dagelijkse activiteiten

5.1. Opkomen voor jezelf	1	2	3	4
	<p>Laat niet zomaar een voorwerp van zich afpakken (bal of pop, jam of kaas)</p> <p>Kiest tussen twee aangeboden voorwerpen</p>	<p>Gaat in tegen een verzoek van een ander (heeft een eigen wil)</p> <p>Gaat naar de begeleider als hij hulp nodig heeft</p>	<p>Zegt 'nee' tegen een zeer onredelijk verzoek, ook na aandringen</p> <p>Zegt het tegen een ander als die iets doet wat hij niet leuk vindt (niet doen, mag niet)</p> <p>Zegt tegen een ander dat hij iets van hem wil hebben (Tim suiker)</p>	<p>Vertelt of hij een activiteit alleen of samen wil doen en met wie als de begeleider hiernaar vraagt</p> <p>Vraagt hulp op de juist aangeleerde wijze</p>
	5	6	7	8
	<p>Vertelt of hij een activiteit alleen of samen wil doen en met wie</p>	<p>Zegt het als hij wordt overgeslagen of als iets dat beloofd is vergeten wordt</p>	<p>Komt voor zijn mening uit in een één op één gesprek zonder een reden te geven</p> <p>Zegt het de ander als diegene onaardig doet</p>	<p>Vertelt de reden als hij een voorstel van een ander afslaat</p> <p>Benoemt dat hij iets per ongeluk heeft gedaan</p>
	9	10	11	12
	<p>Vertelt op een rustige manier wanneer hij onjuist behandeld wordt</p> <p>Geeft een motivatie voor zijn mening in een één op één gesprek</p>	<p>Zegt dat hij het eens/ niet eens is met de mening van een ander in groepsverband zonder motivatie</p>		<p>Geeft in een één op één gesprek een afwijkende mening</p> <p>Spreekt een klasgenoot er op aan als deze zich niet aan de afspraak houdt zonder ruzie te maken</p>
	13	14	15	16
	<p>Vertelt op een rustige manier dat hij onterecht wordt beschuldigd</p> <p>Vertelt wat hij voelt als een ander onaardig doet of hem ten onrechte beschuldigt</p>	<p>Zegt het als hij op dat moment niet over zijn gevoelens wil praten</p> <p>Zegt op een adequate manier tegen een volwassene dat hij aan de beurt is (in een winkel, aan loket)</p> <p>Maakt zijn eigen mening duidelijk en geeft een motivatie voor zijn mening</p>	<p>Vraagt aan de juiste persoon om hulp over hoe hij iets kan aanpakken</p> <p>Komt voor zichzelf op in een relatie of verkering</p>	<p>Komt voor zichzelf op bij ongewenste intimiteiten door dit te zeggen</p> <p>Spreekt een begeleider er op een adequate manier op aan als deze zich niet aan de afspraken houdt</p> <p>Durft in een groep een afwijkende mening te geven</p>

Kerdoel 8: De leerling leert op adequate wijze om te gaan met eigen gevoelens en wensen

8.1. Omgaan met gevoelens	1	2	3	4
	Reageert zichtbaar op een prettige of onprettige ervaring	Uit gevoelens van blijdschap en boosheid	Uit gevoelens van angst en verdriet	Herkent een emotie bij zichzelf. (blij, boos, verdriet, angst)
	5	6	7	8
	Herkent bij een ander een emotie (blij, boos, verdriet angst) Toont verschil in omgang tussen bekenden en onbekenden	Reageert op een gepaste wijze op de gevoelens van een ander (toont medeleven, lacht mee, troost)	Geeft aan dat hij zich wel of niet prettig voelt Herkent gevoelens van teleurstelling/jaloezie (jammer) Vertelt wat liegen en eerlijk zijn is	Toont verschil in omgang met familie, vrienden, kennissen, collega's en vreemden (aanspreektoon, vertrouwen) Herkent gevoelens (verlegenheid, onzekerheid, teleurstelling, jaloezie, verliefdheid, eenzaamheid, rouw, onrust)
	9	10	11	12
	Gaat om met gevoelens (verlegenheid onzekerheid, teleurstelling, jaloezie, verliefdheid, eenzaamheid, rouw, onrust)	Durft eerlijk te zijn (fout toegeven)	Praat met een vertrouwd iemand over zijn seksuele gevoelens Gaat om met gevoelens van schaamte en eenzaamheid	Neemt verantwoordelijk voor zijn gedrag (probeert recht te zetten, accepteert situatie waaraan niets te veranderen is)

8.2. Omgaan met je mogelijkheden/ beperkingen	1	2	3	4
	5	6	7	8
				Weet aan welke personen hij het beste hulp kan vragen (eerder caissière dan klant, eerder buschauffeur dan passagier)
	9	10	11	12
	Accepteert het gebruik van bepaalde hulpmiddelen Doet zelf wat hij zelfstandig kan (geeft niet te snel iets uit handen)	Zoekt een oplossing als iets door zijn handicap niet lukt (inzet andere zintuigen, lichaamsdelen, hulpmiddelen) Spreekt mensen erop aan als ze te veel hulp bieden	Vraagt om extra uitleg/ tijd/ ruimte als hij tekort komt Praat met vertrouwde personen op een open manier over zijn handicap	Maakt afspraken met zijn omgeving over welke hulp hij nodig heeft
	13	14	15	16
	Geeft aan dat en hoe hij graag geholpen wil worden (benaderingswijze, hulpmiddelen)	Accepteert hulp van minder bekende personen Geeft verschillen in karakter aan tussen hemzelf en anderen (geduldig, eerlijk)	Deelt ervaringen en tips met mensen die dezelfde moeilijkheden tegenkomen Vertelt wat zijn beperking/stoornis inhoudt en wanneer hij in de klas merkt dat hij dit heeft	Geeft verschillen in beperkingen/ stoornissen aan tussen hemzelf en anderen Praat met minder bekende personen op een open manier over zijn beperking/ stoornis

Kerndoel 9: De leerling leert respectvol en verantwoordelijk om te gaan met anderen

9.1. Respectvol en verantwoordelijk omgaan met anderen	1	2	3	4
		Deelt iets met een ander als hem dit gevraagd wordt (schuift op, staat speelgoed af)	Zegt sorry wanneer iemand hem er op wijst Bedankt een ander als hij iets krijgt	Zegt sorry zonder dat hij erop gewezen wordt, wanneer de situatie er om vraagt
	5	6	7	8
	Geeft een compliment aan een ander (mooie jas, mooi schilderij)	Nodigt een vriend uit om mee te doen Deelt uit zichzelf iets met een ander	Zegt als een medeleerling wordt overgeslagen (hij heeft niets gehad) Doet soms waar een medeleerling zin in heeft (stelt eigen wensen uit)	Komt voor een ander op (hij heeft het niet gedaan, hij heeft gelijk) Trekt zich terug (accepteert) als een ander met rust gelaten wil worden of geen hulp wil Betrekt een leerling die alleen is bij een (groeps)activiteit
	9	10	11	12
	Houdt rekening met de voorkeur van een ander Reageert op een compliment en neemt een compliment aan	Komt voor een leerling op die wordt gepest	Reageert op een leuk voorstel van een ander door samen een plan te maken	
	13	14	15	16
Reageert als iets is misgegaan (excuses aanbieden, proberen oplossing te verzinnen)	Biedt zijn excuses aan als hij een ander gekwetst heeft Maakt samen goede afspraken over ruilen en lenen en houdt zich hieraan	Helpt medeleerlingen die hij minder aardig vindt wanneer dit gevraagd wordt Gaat respectvol om met leerlingen die anders zijn dan anderen (niet pesten, betrekken bij activiteiten, complimenten geven)	Reageert vriendelijk wanneer een ander hem iets voorstelt wat hij niet leuk vindt Geeft zijn mening over 'wat hoort en wat niet hoort' Komt op voor een leerling die in groepsverband gepest wordt (haalt hulp, probeert te bemiddelen)	
9.2. Omgaan met conflicten	1	2	3	4
				Beheerst zich m.b.v. een begeleider als hij boos is Laat non-verbaal merken dat ruzie voorbij is (hand geven, lachen,

			aankijken)
5	6	7	8
<p>Luistert naar een ander als die zijn excuses aanbiedt</p> <p>Uit zijn boosheid zonder anderen fysiek pijn te doen</p> <p>Geeft verbaal aan dat de ruzie voorbij is (sorry, over?, vrienden?)</p> <p>Benoemt manieren om rustig te blijven als hij boos is (diep ademen, weglopen)</p>	<p>Past zijn gedrag aan nadat het conflict beëindigd is</p> <p>Vertelt waarom hij boos is op een ander</p> <p>Aanvaardt excuses van een ander</p> <p>Beheerst zich als hij boos is wanneer dit van hem gevraagd wordt</p>	<p>Vertoont spijt en maakt het goed met een ander</p> <p>Laat een ander uitpraten bij het oplossen van een ruzie</p> <p>Vertelt na een ruzie waarom hij iets heeft gedaan</p> <p>Vertelt waarom een ander boos op hem is bij het vertonen van ongewenst gedrag</p>	<p>Weet welke gedragingen bij anderen boze reacties oproepen</p> <p>Corrigeert zijn gedrag als hij weet dat hij ongewenst gedrag vertoont (houdt op met mopperen)</p> <p>Luistert bij een ruzie naar wat de ander zegt (met begeleiding)</p> <p>Verzint een oplossing bij ruzie</p>
9	10	11	12
<p>Benoemt de oorzaak en het gevolg van eigen gedrag</p> <p>Vermijdt gedragingen die bij anderen boze reacties oproepen</p> <p>Benoemt verschillende oorzaken en oplossingen bij ruzie</p>	<p>Vertelt bij navraag welk aandeel hij heeft gehad bij onenigheid</p> <p>Benoemt vormen van hulp bij ruzie tussen anderen (voorstel doen, zeggen wie gelijk heeft, een derde erbij halen)</p> <p>Sluit een compromis</p>	<p>Vermijdt tijdig situaties die frustratie bij hem oproepen</p> <p>Schat juist in wanneer hij zich beter niet met een ruzie van anderen kan bemoeien</p>	<p>Zoekt hulp bij de juiste persoon als een ruzie uit de hand loopt</p> <p>Luistert bij een ruzie naar wat de ander zegt</p>

	13	14	15	16
	<p>Wacht met het oplossen van ruzie tot zijn emoties zijn bedaard</p> <p>Gaat adequaat om met gevoelens van afkeer</p> <p>Benoemt wat een roddel is</p>	<p>Luistert naar een medeleerling wanneer de ander een voorstel doet over een oplossing</p> <p>Blijft rustig wanneer een ander boos reageert of hem beschuldigd</p> <p>Schat juist in wanneer hij zich beter niet met een ruzie van anderen kan bemoeien</p> <p>Probeert bij een roddel de waarheid te achterhalen</p>	<p>Onderhandelt met een medeleerling over een oplossing bij ruzie</p> <p>Vertelt bij navraag welk aandeel hij heeft gehad bij onenigheid</p> <p>Gaat om met gevoelens van schuld en spijt (probeert recht te zetten, accepteert situatie waaraan niets te veranderen is)</p> <p>Benoemt vormen van hulp bij ruzie tussen anderen (voorstel doen, zeggen wie gelijk heeft, een derde erbij halen)</p>	<p>Benoemt wat hij bij een ruzie acceptabel gedrag vindt en wat hij te ver vindt gaan</p> <p>Bedenkt een compromis</p> <p>Benoemt dat een meningsverschil niet tot ruzie hoeft te leiden</p> <p>Voorkomt ruzie door de ander tijdig aan te geven dat hij te ver gaat</p> <p>Bemiddelt bij een ruzie tussen anderen</p>